

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN

UTGIVEN AV FREDRIKA BREMER-FÖRBUNDET

❧ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❧

ÅRGÅNG 6

SEPTEMBER

1919

STILFULLA & ELEGANTA

DRÄKTER, KAPPOR & PÄLSAR

För DAMER

PAUL U. BERGSTRÖMS A.-B.

74-78 DROTNINGGATAN 74-78

COLLAN-OLJAN,

världens förnämsta läderpre-
servativ, gör skodonen *absolut*
vattentäta och *minst dubbelt*
varaktiga.

A.-B. COLLAN-OLJE-FABRIKEN
T. OLSEN, Stockholm.

SINGER "66"

MODERNASTE SYMASKIN

NYTTIGASTE MÖBEL

ADVOKATFIRMAN

ANDÉN & STAËL VON HOLSTEIN

Innehavare: Jur. Kand. EVA ANDÉN

Ledamot av Sv. Adv. Samf.

Jur. Kand. MATHILDA STAËL von HOLSTEIN

LILLA VATTUGATAN 14, 1 tr., vid Brunkebergstorg

*Testamenten, boutredningar, äktenskapsförord, familjerättssaker,
hyresärenden, fastighetsförvaltning, juridiska uppdrag av alla slag.
Även skriftliga förfrågningar besvaras.*

A.-B. JOHN V. LÖFGREN & Co

Kungl. Hovleverantör

Rikts 4 29 FREDSGATAN 3 :: STOCKHOLM A. T. 50 48

Sverges äldsta, största och bäst
renommerade *specialaffär* i

Siden- och Ylleklän-
ningstyger

Prover till landsorten sändas *gratis* och
franco.

Telefon
539
Malmö

Perslow's

SIDEN- &
MANUFAKTUR-
AFFÄR

Alltid nyheter i största urval

HERTHA

ÅRGÅNG VI

SEPTEMBER 1919

HÄFTE 7

I slutna led.

Universaliteten av kvinnorörelsens mål har aldrig varit så tydligt skönjbar som under dessa senaste år. Att de internationella förbindelserna varit avbrutna markerar endast det oförstörbara sammanhanget i kvinnofrigörelsens gång över världen. Att denna återigen överallt i denna tid främst koncentrerats på de politiska rättigheterna bottenar i det politiska livets allmänt överhandtagande betydelse. Tyngdpunkten av allt inflytande har blivit det politiska. Utanför detta har föga eller intet kunnat uträttas.

Kvinnorörelsen, som generellt börjat med kamp för direkta praktiska förmåner som undanhållits kvinnorna, allt under det den till grund hade ett rent rättsideal, kom helt följdligt genom den allmänna politiska kraftströmningen att övergå till strid för politiska rättigheter såsom de, som fortast och säkrast skulle bana vägen för övriga, allt klarare fattade likställighetsmål. Den oförtydbara skygghet för att träda fram och begära politiskt medborgarskap, som karaktäriserat den tidigare kvinnorörelsen — Amerika och England undantagna — viker under de reella förhållandenas påverkan, och man ställer sig beslutsamt i bräschan för erövrandet av den politiska likställigheten med männen.

En lång och seg kamp blev det på de flesta håll, segrarna i några länder kommo motståndet i de övriga, större och långt flera, att kännas så mycket hårdare och oöverkomligt. Så kom med ens en fruktansvärd bundsförvant. Kriget och de genom detta på huvudet ställda förhållandena öppnade i ett hastigt slag vägen för kvinnorna. Den kvinnliga rösträtten gick i plötsligt segertåg över jorden. Revolutionen gav den åt Ryssland, Tyskland och Österrike, parlamenten i stora mäktiga riken som i mindre stater sågo sig under tidens tryck ingen annan väg än att bevilja den. England och Amerika, Danmark och Island, Holland, Sverige och Italien — för att nämna även den allra sista framgången och de länder där endast ett sista bekräftande behöves för att göra beslutet till verklighet — alla blevo de med ens färdiga för denna hittills så oerhörda saks genomförande.

Ja, Sverige är verkligen med. Vi ha endast att vänta på riksdagens förnyade stadfästande.

Härvid stå vi nu, som kvinnorna i övriga länder, inför ett nytt skede i vårt arbete. Cirkeln sluter sig, rösträtten, med l e t, är vunnen, och vi kunna åter rikta in kampen på de direkta målens nående. Vart vi vända oss, möta ännu de

stängande hindren, men nu äro också krafterna frigjorda att brukas i aktivt arbete på nedbrytandet av de gamla skrankorna. Social och ekonomisk likställighet med männen är nu den för- enklade lösen, sedan den politiska likställigheten fallit oss till.

Med vanlig praktisk blick på det för handen liggande se vi engelskor och amerikanskor redan organisera sig för de förändrade uppgifterna. Den stora engelska landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt var redan i vintras färdig med att omorganisera sig i en landsförening "för likställt medborgarskap" i samarbete med alla för samma mål verkande, och amerikanskornas "League of Voters" som, "en stat i staten", håller på att kondensera sig inom den ännu sammanhållna stora rösträttsorganisationen, är dessas praktiska grepp om de nya problemen.

Också vi ha att inrätta oss på nytt. Massor av kraft har frigjorts sedan agitationsarbetet för den politiska rösträt-

ten blivit överflödigt. Men en mängd av nya uppgifter vänta på att tagas upp. Det torde icke vara nog att slå sig till ro och tänka att nu ordnar sig allt så småningom när vi ha vår rösträtt. Mycket och energiskt arbete måste sättas in från samlat kvinnohåll för att på olika områden komma fram till den ställning som samhället måste giva lika åt alla sina medborgare. Vad vi nu ha att göra är att inrätta oss därför. Utanför politiken — och partipolitiken — komma ännu länge de rena kvinnofrågorna att stå, vi få se till att vi ha vår egen fasta plattform, från vilken vi kunna arbeta för deras lösning.

Därute har man i kvinnorörelsens intresse insett detta och ordnat sig därför. Man kan önska att den likformighet som hittills på skilda håll karakteriserat kvinnosaksarbetet även måtte fortleva i det nya skede vi kommit in i och vårt arbete här hemma kunna hållas samman efter klara och säkra linjer så som exempel därpå gives från England och Amerika.

Krigets facit.

Redaktionen har älskvärt anmodat undertecknad att skriva under ovanstående tämligen fordringsfulla rubrik. De anspråklösa reflexionerna härnedan skulle eljes, om de alls blivit publicerade, ha placerats under långt blygsammare titel. Men då nu likväl rubriken står där, är det kanske skäl förklara, att jag tänker mig människan, den nu levande generationen, som krigets facit. Människan med de sår och lärdomar hon fått.

Den, som nu är nog frivol att öppna de utländska mondäna tidskrifterna, sådana som till exempel den franska med det signifika namnet *La Vie Heureuse*, slår sig för pannan och frågar sig förfärad: har då intet hänt i det mänskliga hjärtat? Är krigets facit lika med noll? Finns det verkligen prenumeranter och smak kvar för denna konstgjorda och lögnaktiga värld, som står upp ur de mondäna bladen? Ja, det

gör så. Och nu kan man vara förvissad, att ingen erfarenhet, som vår värld kommer att genomgå, intet styrelsesätt vare sig proletarietets eller någon annan klassdiktatur ska kunna utrota den lilla flock, som lever sitt *Vie Heureuse* på tillvarons yta.

Men det finns människor som reflektera, som dra slutsatser, människor på vilka icke händelsernas lärdomar äro slösade förgäves. Dessa människor, och genom dem den av erfarenheter och lidanden förberedda massan, komma att tillägna sig, ja få i blodet vissa fundamentala sanningar om människan, vilka de förut ringaktat eller icke varit medvetna om. Generationer före oss ha visserligen vetat dem — de finnas alla i en sådan människokunskapens källa som bibeln —, men de ha gått förlorade, eller de ha icke ansetts tillämpliga på människor på vårt kulturstadium. Så skola också vår generations dyrköpta lärdomar utan tvivel gå förlorade. Men innan de gå förlorade, komma de säkert att sätta spår i samlevnaden människorna och folken emellan och påverka den andliga atmosfären.

Världskriget har varit döden för en mängd teorier och slött tillägnade vanföreställningar. En sådan var den, att vår tids människor voro förnuftigare, mera kyligt beräknande än gångna tiders. Vi inbillade oss, att vi fungerade med samma precision som våra maskiner, voro nyttans tjänare som de.

Nu veta vi, och bjuda inte till att förneka, att hela vårt yttre liv, som vi levt efter den så kallade civilisationens schema, blott var ett skal, en mask, bakom vilken människosjälens satt gömd, lika

het och livaktig, lika känslig nu som fördom, lika lätt att tända i flammor. Ja, det förefaller till och med som om vi motståndslösare gåvo oss katastrofen i våld än vad andra tiders människor gjort i hemsökelsens stund. Om överlägsna andar funnos hos vilka förnuftet segrade överlidelserna, så var dånet av passionens storm över folken så starkt, att de icke förmådde göra sig hörda.

Detta måste ha lärt oss så, att vi aldrig glömma det, att det är passionen, som styr människan. Kriget under hela sin gång från början till slut ställer detta faktum i klaraste ljus. Det var inte bara massorna, som drevos av passionen. De styrande, allt medan de hetsade upp massornas lidelser, drevos själva till sina handlingar av passionen även där de ansågo sig handla med utomordentlig visdom och förutseende.

Medan kriget fortgick, fick passionen människan alltmera i sitt våld. Fosterlandskärleken sammansmälte med hatet till fienden och sorgen över personliga förluster till en passion, nog mäktig att uppehålla ett nära fem års krig. Passionen omgestaltade hela världen för människans öga. Nu har väl passionens storm något bedarrat, men den förvända synen på världen står än så länge kvar.

Förnuftet har tjänat passionen. Det har använt alla sina krafter på att finna förnuftigt utseende motiv åt handlingar, dem passionen begått eller velat begå. Det har villigt klarlagt och bringat i samband med klokhetens och moralens bud varje affektbetonad handling under dessa krigsår.

Passionen har anledning vara nöjd med sin tjänare förnuftet. Det har

presterat det otroliga av hårklyverier. Vi utanförstående sade gärna under de första åren: denna proklamation (t. ex. Tysklands, att det blott kämpade på tvunget försvarskrig, Englands, att det blott kämpade för Belgien), denna handling, denna dom eller detta anspråk måste få de och de allvarliga konsekvenserna. Ja, det fingo de, men ingalunda dem vi tänkt oss. Vi märkte snart, att vår neutrala logik var avsatt. Vad vi menade med konsekvens, följdriktighet, fanns icke mer. Det var icke, för all del, slumpen eller passionen som härskade öppet. Det var en ny logik, mot vilken det icke lönade att göra några invändningar.

Men när man nu lärt vad man lärt, kan man inte underlåta att vända kunskapen in mot sig själv. Denna lärdom är inte en sanning, som gäller bara för världskrig. Den gäller människan i alla hennes stora ögonblick. Människan är slag av vreden, kärleken, fruktan och smärtan, när ödet når och drabbar henne. Sällsynt, sällsynt även bland dem vi kalla stora, är i sådana ögonblick upphöjdhet över det egna ödet, lugn och oförvillad blick. Affekten snedvrider även det klokaste omdöme, förrycker proportionerna och driver till dåraktiga beslut.

Det är människan, som driver människan till passion. Ett oväder kan inte göra det, ej heller en sjukdom. Först människors sätt att bemöta mig, då jag drabbats av oväder eller sjukdom, kan försätta mig i affekt. Därför, när människan icke vet om eller erkänner något högre i tillvaron än människan, då är hon hjälplöst den affekt i våld, som hennes likars handlingar uppväcka. Det finns då ingen tillflykt från det människan tillfogar människan. Vi ha intet bestående och oföränderligt att fly till, då människor svika och svikta, då de dö från oss i synlig måtto eller i ändlig. Ingen Fullkomlighet försonar oss med våra medvandrades ofullkomligheter eller tröstar oss över våra egna, ingen övermänsklig, utommänsklig Kärlek tröstar över hat, vrånghet och missförstånd.

Frigjordhet från varje beroende av ett icke-jordiskt högre väsen, trygg tillit till sig själv och till den kultur hon förkovrat och fulländat, var väl det särmärke, som skilde vår tids människa från andra tidens. Det är frågan, om hon kan behålla detta särmärke, denna "vinst". Hennes själv tillit måste ha fått en våldsam knäck, även om hon ännu inte förstått eller erkänt det.

Ödmjukhet tror jag blir krigets facit för det nu levande släktet.

ELIN WÄGNER.

Hedwig Dohm — Anna Shaw.

Dödsskörden vet inte av något särskiljande. I sitt svepande fång sammanför den allt och alla.

Hedwig Dohms vita huvud har lagt sig till ro, nertyngt till sist under den andens kamp hon livslångt kämpat, hennes eldsjäl andats ut, medan den djupbittraste besökelsens tid går över hennes land. På andra sidan Atlanten har Anna Shaws ädla drag stelnat i döden, och där hon vilade i sin kista, låg på hennes bröst — bredvid den juvelglitrande rättsrättsflaggan, smycket som var tecknet av och tacken för en oförtröttad rättsstrid — den medalj för "Distinguished Service", som hon nyss erhållit som ett statens hedersbevis för hennes energifyllda arbete för den kvinnliga krigsberedskapen i hennes hemland.

För båda ha gravklockorna ljudit, båda ha de gått bort från jordisk söndring och sorg.

*

Hedwig Dohms höga gestalt, med konstnärshuvudet under det snövita håret, avtecknar sig i klara konturer framom de många för kvinnornas sak arbetande av hennes landsmaninnor. Hon gick sin egen väg. De idéer som först tände till glöd anden hos "die Achtundvierzigerinnen", pionjärerna Auguste Schmidt, Louise Otto-Peters, Henriette Goldschmidt, tjänade hon på sitt självständiga sätt. Det passade henne ej att gå i led och räcka med den organiserade kvinnorörelsen, om hon än fullkomligt förstod dennas berättigande. Förkningsmänniska och talare var hon icke.

Men "kämpe, profet, idealist och verklighetsmänniska", som Minna Cauer nämner henne i dödsrunan *En av de största*, trädde hon ensam och oförfärrat i bräschon varhelst hon möttes av ett orättfärdigt system, en oförstående syn, skeva förhållanden. Till vapen hade hon det skrivna ordets bart huggande svärd, ty till detta blev hennes skriftställarskap genom hennes slagfärdiga ironi, gäcksamma humor, gnistrande kvickhet och omutliga logik. Hon var en fruktansvärd motståndare, hänsynlös i känslan av det fullt lovliga i den med andens vapen kämpande krigarens uppsåt att såra och döda. Och dock — en varm och älskande människa, som de hennes själ närstående vittna.

Det var som redaktör Ernst Dohms unga maka hon med sina första stridskrifter trädde fram i det offentliga. Dessa, "Was die Pastoren von den Frauen denken", 1872, ett ljungande genmäle till två herrar teologer, som i en broschyr framlagt sin konservativ-ortodoxa tro på mannens av evighet givna överherrska över kvinnan, och "Der Jesuitismus im Hausstande", 1873, där hon ytterligt kätterskt drar i härnad mot ett uppblåst "Nurhausfrauentum", visa redan den dräpande kvickt polemiska skrivart, som var hennes styrka och vilken hon utbildade till mästerskap.

För kvinnornas rätt till vetenskaplig utbildning stod hon upp 1874 med "Die wissenschaftliche Emancipation der Frau", där hon med glänsande bevisföring går till rätta med det då ännu i hen-

nes land så gott som axiomatiska talet om att "naturen" dragit sin bestämda gräns för kvinnligt studerande. 1876 är hon färdig att slå sitt slag för kvinno-rösträtten i boken "Der Frauen Natur und Recht" — och avvisas av den dåvarande kvinnorörelsens ledare som färlig fantast.

Men på denna punkt just blir hon agitatorn, som med flammande ord söker väcka de slumrande. Hon ropar till dem att koncentrera sina krafter, att organisera sig under energisk ledning, att lita på egen kraft, att intet vänta av männen. "Begär rösträtten", ropar hon, "endast genom rösträtten går vägen till självständighet och likställighet, till frihet och lycka för kvinnorna. Utan politiska rättigheter äro ni; era själar om än till övermått fyllda av medlidande, godhet och ädelsinne, maktlösa äro ni att något göra med avseende på de oerhörda förbrytelser som begåtts mot ert släkte. — — Organiserat er. Visa att ni äro i stånd till entusiastisk hängivelse och väck genom gärning och ord mänskornas samveten, grip ned i deras hjärtan och övertyga andarna."

Hennes tal i denna sak var till och med de reformbegärande tyska kvinnorna då en dåres tal. Hon fick uppleva att revolutionen skakade ned som en mogen frukt den kvinnans rösträtt som mängden ända till den stunden hållit för en orimlighet.

Många av ont och gott bragte henne livet från 70-talets kampår, då hon själv först trädde fram för rättsidealen, till de sista ödesfyllda åren, då striden stod emellan folken, i blod och ödeläggelse, i hat och förvildning. I sitt djupaste in-

nersta upprördes hon av den ställning kvinnorna togo till kriget, från första stund ställde hon sig helt i fredsidéernas tjänst, aktivt, genom sin penna — så långt detta tillstoddes henne.

Till en vän skrev hon kort före sin död: "Och detta är min trosbekännelse: så länge icke alla de ädla elementen inom nationen — och det gives dock sådana — omfatta krigets ointetgörrelse som sitt oryggliga mål, förblir jorden en jämmerdal och jag förstår att känsliga människor taga till sig den indiske diktarens ord: 'gå utom världen, den är intet'."

Den 4 juni slog timmen för Hedwig Dohm, "den evigt unga i en ålder av 86 år". Mot ålderdomen kämpade hon segerrikt med sin eldiga ande. En fiende kallade hon den och menade att den drevs undan genom oförtrutet arbete med hand eller huvud. "Överksamheten är sömndrycken som man bjuder dig, gamla kvinna", skriver hon under ett av sina senaste år, "töm den inte. Töm den inte, utan var något! Verksamhet är glädje, och glädje så gott som ungdom!"

Sådan dog den 86-åriga, evigt unga Hedwig Dohm.

*

"En förkrossande sorg har fallit över oss." Denna klagan följer från Amerikanska budskapet om Anna Shaws död över Atlanten. Men också här har hennes bortgång känts som en stor

och smärtsam förlust. Anna Shaw hade hunnit göra sig känd och skattad över två kontinenter.

Det ståtliga karaktärshuvudet med det tillbakakammade vita håret ovanför den breda pannan, därunder ögonens intelligenslysande djupa blick, den kraftiga undersåtsiga gestalten, så minnas vi henne från de internationella kvinnokongresser, där hon städse var en av centralfigurerna. Sådan stod hon 1911 här i den överfyllda Gustav Vasakyrkan och höll sin rösträttspredikan, den första och enda kvinnliga präst som talat i en svensk statskyrka. Sådan har hennes bild präglat sig in hos de tusenden och åter tusenden kvinnor i oräkneligt tal, som i Europa och hennes eget vidsträckt land hört henne på det henne oförlikneligt humoristiska sättet tala om mäns och kvinnors genom mäns åtgöranden vitt skilda lott i stat och samhälle.

I fyrtio års tid arbetade hon oförtröttat för rösträtts-saken i Amerika. Tillsammans med Susan B. Anthony hade hon fört kampanjen, vid dennas dödsbädd gav hon löftet att föra den vidare. Hon höll sitt löfte, ingen ro och ingen vila unnade hon sig — tills kampen var förd till seger. Hon fick uppleva den dag då Förenta Staternas kongress gav kvinnorösträtten federalt erkännande.

Men därmed var inte vilans tid inne för henne. Hon var färdig att omedelbart taga upp det nya arbete som väntade: agitationen för att vinna sanktion av beslutet i de enskilda staternas lagstiftande församlingar, samt mångfalden av de nya uppgifter som bjödo sig åt de

nyerkända statsmedborgarna. Och hon, som under kriget på en framskjuten plats verkat för organiserandet av kvinnorna i krigets tjänst, var redan helt uppe i planerna på vad som nu efter den släckta världsbranden skulle kunna göras för att försäkra världen om en varaktig fred. Även det aktiva arbetet härpå hade hon hunnit taga upp. Det var i dess utövande hon stupade. Under en agitationsresa från New Hampshire till Kansas tillsammans med mr Taft, ordiörande i Ligan för genomförandet av fred genom skiljedom, och Harvarduniversitetets president mr Lowell, samma ivriga fredsvän, då hon talade i en ny stat varje dag — eller flera gånger om dagen — och tillbringade varje natt i järnvägarnas sovvagnar, träffades hon plötsligt i Springfield i Illinois av lunginflammation. Efter att ha legat sjuk där ett par veckor, kunde hon föras till sitt vackra hem i Moylan, en förstad till Philadelphia, men den spänstighet med vilken hon uthärdade resan och som kom henne att nästan förefalla frisk de första dagarna, sedan hon kommit hem, var endast det sista provet av hennes energifyllda ande. Den glada planläggningen tillsammans med en vän om nytt arbete och nya strävanden avbröts. En afton, onsdagen den 2 juli, upphörde plötsligt hennes hjärta att slå och allt var slut.

”Större förlust ha vi aldrig lidit”, klagar Ida Husted Harper i sin dödsruna över henne. ”Icke ens de andra stora ledarna, som gått bort, Elizabeth Cady Stanton och Susan B. Anthony, lämnade ett tomrum som hon. De hade levat över sin ålders mått, långt över de åttio åren, och deras arbete hade redan före deras

död gått över till yngre händer. Anna Shaw dog i fullheten av sin kraft, och där finnes ingen att ärva den. Hon var 72 år gammal, men hennes underbara röst var lika rik och klangfylld som i hennes ungdom, hennes förståndsskärpa och hennes uttryckskraft tycktes endast ytterligare växa för varje år som gick. Under de mer än fyrtio år som hon talade nykterhetens och rösträttens sak, hade hon inte sin like bland kvinnliga talare, och under de sista två, tre åren, som hon talade först för lojalitet mot regeringen och pläderade uthållighet för att vinna kriget och sedan agiterade för Nationernas förbund för att för alltid göra ett slut på kriget, hade hon inte sin like bland männen."

Så lyder hennes eftermäle av en av dem som stått henne närmast i hennes livs gärning.

Endast hennes allranärmaste följde henne till graven, förutom en officiell representant från krigsdepartementet och verkställande sekreteraren i "the League to Enforce Peace". Från Förenta Staternas president kom trådlöst kondoleanstelegram och från Vita Huset en underbart härlig blomstertribut. Hennes dödsbädd höljdes av gyllenvita roser från "National American Suffrage Association", vars vice ordförande, ordförande och hedersordförande hon varit under de senaste tjugusju åren. Alla rum voro fyllda av blommor, från alla delar av hennes vida land, från Atlantens till Stilla havets kust; telegrafan hade burit ordena, där blommorna inte hunno skickas av givarna själva.

Hedwig Dohm — Anna Shaw. Högtidligt ljuda gravklockorna samman med ljudet av era namn. All jordisk söndring viker.

ELLEN KLEMAN.

Kringblick.

Amerikanskornas oavhängighetsdag.

Äntligen! Med detta två gånger återigen-tagna utrop börjar Ida Husted Harper sin månatliga korrespondensartikel i juliheftet av *The International Woman Suffrage News*. Hon har att berätta — vad som redan är en gammal nyhet men vilken sommarvilan ej tillät oss att här annotera — att Förenta Staternas kongress den 4 juni genom senatens slutliga, bejakande utslag antagit lagförslaget om kvinnornas rösträtt. Bredvid den 4 juli, U. S. A.'s historiska "Independence Day", står nu den 4 juni som de amerikanska kvinnornas verkliga oavhängighetsdag.

Trots allt vad man trodde och trodde sig veta om att nu skulle till slut herrar senatorer visa att Amerika inte hörde till jordens mest efterblivna länder, var dagen dock full av spänning för dem saken närmast gällde. För övrigt inte endast den dagen! Två de hetaste och som det syntes de väntande mest ändlöst långa dagar av denna sommar sutto amerikanska rösträttskvinnor under glastaket till senatens åhörareläktare och lyssnade till debatten om deras rösträtt med spända nerver och oroligt klappande hjärtan. Det var den 3 juni som rösträttsutskottets ordförande, mr James E. Watson, med några korta ord, inte ett utöver de alldeles nödvändiga, framlade förslaget till behandling och därpå, utan att ändra en min orörlig på sin plats, satt och gav akt på huru motståndarna kämpade mot ödet. De hade förbundit sig att inte "filibuster", d. v. s. tala endast för att döda tiden, men det visade sig snart att detta var just vad de ännu en gång ämnade göra. Emellertid är det ingen lag som bestämmer att en överläggning

inom senaten skall begränsas, och när den ordinarie tiden för sessionens upplösande för dagen, kl. 5, närmade sig, tillkännagav senator Watson att han ajournerade sammanträdet till kl. 12 följande dag och att han var besluten att då inte upplösa sessionen förrän frågan avgjorts. Den andra dagens debatt, den 4 juni, upptogs således under dessa auspicier. Det ena ändringsförslaget efter det andra framfördes av motståndarna och voterades ögonblickligen ned, det ena efter det andra, av de övertaliga anhängarna av det ursprungliga lagförslaget. Tiden gick — och slutligen närmade sig klockan 5. Motståndarna voro uttröttade, onda och modstulna. Ordföranden tillkännagav att om inget nytt ändringsförslag gjordes, skulle propositionen läsas för tredje gången. "Resolved by the Senate and House of Representatives of the United States of America in Congress assembled", ljöd det ut i salen, bestämmelsen om att rösträtt icke kan nekas eller undertryckas i någon av staterna på grund av kön.

"The secretary will call the roll", hördes ögonblicket därpå ordförandens röst, och innan de andlöst lyssnande kvinnorna på läktaren ännu hunno fullt realisera att nu var avgörandets stund, började defileringen därnere runt ordförandebordet, och torrt och maskinmässigt ljud räkningen, nej — ja — ja — nej, såsom vi själva suttit mer än en gång i spänd förväntning och lyssnat till den, upp till de många amerikanskorna på de heta läktarna. "56 ja, 25 nej", mer än två tredjedelar av de närvarande senatorerna hade godkänt förslaget — och ett halvt århundrades kamp var ändad.

Flera tusen personer fyllde läktarna, till största delen kvinnor, och ehuru demonstrationer där äro förbjudna, svepte gång på gång stormar av applåder över dem, utan att ordföranden rödde ett finger för att hindra det.

Ett pittoreskt intermesso ägde rum strax efter voteringen. En deputation, bestående av de flesta av de förnämsta ledarna av kvinnornas rösträttskamp företrädde av landsföreningens rösträttsbanér, uppvaktade senatens ordförande och talman i det ståtliga ordföranderummet, varvid dessa båda herrar överläm-

nade till mrs Maud Wood Park, ordföranden i Landsföreningens kongresskommitté, den guldpenna med vilken de undertecknat det nyss antagna lagförslaget. En handling, som New York Times, den kvinnliga rösträttsens hitintills oförsonlige motståndare, omnämnde i följande ordalag: "Till den av mrs Carrie Chapman Catt med sådan urskillning och skicklighet ledda Amerikanska Landsföreningen för kvinnans rösträtt överlämnades den guldpenna, varmed den gyllne resolutionen undertecknades, som ett rättvist erkännande av förmågan, klokheten och moderationen hos vår största kvinnoorganisation." Sic!

Vad som nu återstår för amerikanskorna är bekräftandet inom de skilda staternas lagstiftande församlingar. Här kunna ännu dröjsmål och svårigheter uppstå. Omedelbara framgångar ha emellertid redan antecknats. Nästan innan bläcket på det undertecknade kongressbeslutet hunnit torka, började telegrafisk begäran om översändandet av det antagna lagförslaget att inlöpa till statssekreteraren i Washington från presidenterna i de stater, vilkas representantförsamlingar voro sittande. De begärda papperna skickades genast, och redan d. 10 juni hade Illinois äran att som den första av de enskilda staterna ratificera förslaget med enhälligt anslutning i representanternas hus och 3 nejroster i senaten. Några timmar senare var Wisconsin färdigt med sitt bifall, ehuru med en nejöst i senaten och två i representantförsamlingen, och innan natten bröt in hade Michigans lagstiftande församlings båda kamrar utan avvikande röster godkänt förslaget.

Som sista framgång på denna historiska dag kom innan kvällen underrättelse att New Yorks guvernör sammankallat lagstiftande församlingen till extra session den 16 juni för att "taga under behandling ratificeringen av det konstitutionella kvinnorösträttsförslaget".

Sessionen ägde rum, tog tre och en halv timme — och kostade staten 7,000 dollars. Bifallet var enhälligt i bägge kamrarna.

Exemplet var givet, och andra stater ha senare i extra sammanträden av sina lagstiftande församlingar ratificerat förslaget. En-

ligt senaste, oss nådda direkta uppgifter hade fjorton stater avgjort saken, ett halft dussin till väntades vara färdiga i samma dagar. Omkring trettio stater anser man sig med säkerhet kunna räkna på som färdiga med saken före de nya allmänna valen i november 1920. Om de fem till sex, som återstå för att den nödvändiga trefjärdedelen skall finnas för att ratificeringen skall vara giltig, väntas dock strid. Men amerikanskorna, dessa tränade och energiska kämpar med mrs Catt i spetsen, komma med säkerhet inte att ge tappt förrän de vunnit även dessa.

Och då ha Förenta Staternas samtliga kvinnor rösträtt när nästa gång Amerika väljer president och ny kongress.

Dansk demokrati. "Kvinnor ha under samma betingelser som män tillträde till alla genom lag förordnade tjänster och beställningar i stat och kommun, de militära undantagna, ävenså skola kvinnor såväl som män vara skyldiga att mottaga borgerliga uppdrag". Så lyda de korta raderna i det danska regeringsförslag, som på nyåret framlades av statsminister Zahle och sedan dess varit föremål för de livligaste, för att inte säga hetsigaste debatter inom som utom riksdagen. I tredje behandlingen i Folketinget har det oförändrat antagits och står nu inför sin slutbehandling i Landstinget så fort utskottet, bland vars 15 medlemmar finnas 4 kvinnor och kvinnosakens trofasta gamle förkämpe i Danmark Herman Trier, är färdig med sitt utlåtande.

Naturligtvis har det varit stormanlopp mot detta radikalt tänkta förslag till ett likställande av kvinnorna och männen på en så genomgripande basis. Rösträtten, låt så vara, när det nu inte hjälps med mindre! "Den demokratiska principen" har ju vind i seglen och fordrar allmän rösträtt till och med i fråga om kvinnorna. Men att släppa fritt fram dessa till tävling med männen om statens och kommunernas alla ämbeten och tjänster, det är dock något annat. Man får dem ju rent av till konkurrenser om platser och befordringar och deras allmänt erkända ringare duglighet kanske inte

hindrar dem från att bli farliga sådana! Det kunde sluta med att de lade beslag på alla de förnämsta och förmånligaste beställningarna! Sådant kan man ju inte utan vidare gå med på — så länge man ännu själv makten haver att bestämma.

Vi veta också hur man här hemma förstår sig på att värna om § 28 regeringsformen. Engelskorna ha ävenså en hel del att berätta om hur en motion om borttagandet av könsdiskvalificeringsbestämmelserna i deras grundlag nu senast mottagits. Danskorna ha inom som utom riksdagen fått kläda skott för sina rättigheter.

I n o m riksdagen! Ja, så tillvida äro de fördelaktigt situerade. Engelskorna med sin nyss tilldelade rösträtt kunna ännu så länge endast trycka på ett beslut till sin fördel genom påminnelser om vad det kan betyda vid blivande val för en regering och ett parti, som svika deras intressen — och därmed en allmänt teoretiskt helt ädelmodigt omfattad rättfärdighetsprincip. Vi kunna i ett liknande fall ännu inte ens göra detta — fast fristen inte blir så lång numera för dem som här hemma känt sig trygga för kvinnornas politiska åtgöranden! Danskorna tala emellertid själva sin sak i sin representantförsamling.

Det måste också sägas att de gjort detta med kraft och skicklighet, åtminstone på sitt håll. Under Folketingets förhandlingar var det Elna Munch som med dristig slagfärdighet skötte sin och sina medsystrars sak. Det var dessutom som ordförande i det riksdagsutskott, som haft lagförslaget till behandling och givit det sitt tillstyrkande, som fru Munch framträdde i Folketinget som förslagens logiskt ojävbara advokat. Opponenternas argumenter krympte underbarligen ihop under hennes förkrossande bevisföring med avseende på en likställighetsprincip, som redan fått sitt erkännande i och med att hon stod som talare i riksdagen.

Det segaste och egentliga motståndet hade för övrigt satts in på den punkten att förslaget öppnade väg för kvinnliga präster. Det vore för vidlyftigt att här gå in på vad som i Danmark i denna tid sagts om denna fråga. De flesta motskälerna känna vi allt för väl till här

hemma. Även hos oss synes detta ha varit vad som häftigast upprört sinnena, när denna vår debatten kom i gång om den hemställda två av våra kvinnoföreningar gjort om grundlagsändring till rätt för kvinnorna att bekläda statstjänster och hr Mobergers motion i samma syfte framlades i andra kammaren. Det taktiska motståndet i Danmark formerade sig emellertid till att begära för kyrkan rätt att bestämma i denna sak och med anklagande av riksdagen för övergrepp om den icke skilde ut denna punkt ur sin lagstiftning.

Folketinget har genom sitt ovan omnämnda beslut visat att det känner sig ha rätt att som folkets representantförsamling bestämma i en sak som biskopar och präster under tal om "folkkyrkans" rättigheter vilja åt sig reservera. Det återstår att se vad Landstinget har för mening härom.

Ännu ett annat lagförslag, av vittgripande betydelse i avseende på likställighetsprincipens erkännande, är det av den kungl. lönekommittén avgivna, av danska regeringen nu framlagda förslaget att det måtte "fastslås samma lön för kvinnor och män i samma tjänsteställningar". Kommitténs flertal — samtliga tjänstemansrepresentanter med undantag av en lärare, representanterna för samtliga partier med undantag av vänster, samtliga övriga medlemmar med undantag av en departementschef — voro eniga i sitt uttalande av "att det icke i de upplysningar man inhämtat från statsinstitutionerna och folkskolan har framkommit något som utgör skäl för skiljaktighet i lön för man och kvinna på sådana platser, där man och kvinna utför likartat arbete."

Kommitténs mindretal har icke kommit med något motförslag. Folketinget, som haft förslaget uppe till första behandling, har remitterat detsamma till riksdagens stående löneskott.

Internationalism. International Council of Women, som på grund av tidsförhållandena suspenderat sin egenskap av sammanhållande band världens kvinnor emellan, trädde åter, om än partiellt, i verksamhet denna sommar genom att inkalla —

de interallierade och neutrala ländernas kvinnor till ett möte i London. Svenska Kvinnornas Natinalförbund såg sig förhindrat att delta.

Konferensen ägde rum i juni månad och bevistades av förutom Storbritanniens och Irlands delegerade ombud från Frankrike, Belgien, Nederländerna, Schweiz, Serbien, Canada, Sydafrika, Australien, Argentina, Danmark, Island, Nya Zeeland, Japan och Kina. En till synes internationell samling.

Förhandlingarna, som hölls i Lyceum Club, öppnades av Engelska Nationalrådets ordförande, mrs Ogilvie Gordon. Till konferensens ordförande valdes Lady Aberdeen, som emellertid starkt betonade mötets officiella karaktär. Några resolutioner antogs icke heller.

Ett verkligt internationellt möte, där således alla förbundets medlemmar menas skola vara med, har planerats till i september nästa år i Kristiania.

Kvinnlig överlärare, till sist.

Vår första kvinnliga överlärare har förordnats. Vid sammanträde av Malmö folkskolestyrelse har folkskollärarinnan fröken Mathilda Holmgren utsetts till överlärare vid Södra förstads-skolan i Malmö fr. o. m. 1 september i år.

Vid valet som lär ha föregåtts av en längre principdebatt, segrade fröken Holmgren "i skarp konkurrens med synnerligen energiska manliga medsökande", som en daglig tidning formulerar det.

Det är en lång och segsliten kamp för likställighet med männen på detta område, som genom fröken Holmgrens val fått en utgång som måste glädja kvinnorna. Folkskollärarinnornas ursprungligen med lärarna jämställda position fick som bekant inte orubbad förbliva,

och när överlärarfrågan fördes fram med krav på att lärarinnorna skulle vara lika meriterade som lärarna till denna plats, restes från den manliga folkskollärarekåren ett kraftigt motstånd mot saken. Striden, som här i Stockholm gjordes aktuell genom motioner till lärarinnornas förmån i stadsfullmäktige, avgjordes visserligen redan för några år sedan med utslaget att kvinnor skulle ha rätt att bekläda dessa befattningar, men ända tills nu är det endast manliga lärare som nått fram till dem.

Det är givet att de personliga meriterna måste vara de utslagsgivande, och det är inte platsen att här ingå på om så verkligen varit förhållandet vid förut gjorda tillsättningar. Vi ha nu endast att konstatera det glädjande i att en meriterad kvinnlig sökande erkänts i tävlan med manliga medsökande.

Fröken Holmgren har avlagt lärarinneexamen i Kalmar 1896. Året därpå tillträdde hon sin plats i Malmö i den skola, där hon nu utnämnts till överlärare. Vid sidan av sin folkskollärarinneexamen har hon bedrivit studier vid universitetet i Jena och pedagogiska seminariet därstädes samt även legat som stipendiat vid universitetet i Greifswald. År 1916 erhöll hon dispens för undervisning i högre folkskola.

Riksförbundet för Sverges husmodersföreningar.

Sommaren har kommit och gått sedan husmoderskonferensen samlades i Stockholm i förra hälften av juni och på densamma bildades Riksförbundet

det för Sverges husmodersföreningar.

Det är kristidens husmodersföreningar som i denna form ämnas fortleva. Att idén omfattas såsom av social betydelse visade sig genom socialstyrelsens tillstyrkande av ett sökt anslag av 3,000 kr. för konferensens hållande, vilket av regeringen beviljades. Dr Huss var ävenledes närvarande som socialstyrelsens representant och uttalade sin förhoppning om att husmodersföreningarna framgent skulle bestå under utvecklingsrik verksamhet.

Att det nya förbundet självt ser sin verksamhet i stort finner man av att det till att börja med sträckte sina förhoppningar till ett årligt statsanslag av 30,000 kronor. Tillsvärdare har man emellertid nöjt sig med att anhålla om ett förslagsanslag på 20,000 kr. att utgå i mån av behov under nästa år. Samtidigt har man nu också uttalat den förhoppningen, att efter hand som riksförbundets omfattning växer kunna med egna medel bestrida dess verksamhet.

Men icke ensamt praktiska frågor rörande hem och hushåll och husmoderns arbete önskade man inrymma i förbundets verksamhet. En mera vittsvävande idé, att göra förbundet till ett slags centrum för kvinnornas samtliga intressen har legat bakom. På konferensen framfördes tanken på att riksförbundets styrelse skulle upptaga alla, kvinnorna socialt rörande frågor, få dessa på remiss från regering, riksdag, socialstyrelse och andra myndigheter och såsom sakkunnig lämna utlåtande över dem.

Det kan inte bortresoneras att detta betyder ett sammanförande av husmodersföreningarnas hittillsvarande verksamhet med ett arbete som ligger helt utanför denna och som dessutom har sin redan organiserade form. Också vann tanken icke gehör på förbundets konstituerande möte, och förslaget togs tillbaka.

Med klart sikte av förbundets direkta och krävande uppgifter i rent praktisk riktning bör dess verksamhet bli av stor betydelse för de svenska hemmen och husmödrarna.

Den interimstyrelse, som tillsvidare handhar förbundets angelägenheter, består av fru Agnes Ingelman, ordförande, fru Anna Wicksell, fru Oda Berg, fröken Laura Näsholm, fröken Ida Norrby, fröken Thora Holm, fru E. Willén och fru Ingrid Wickman, med suppleanterna fröken Sigrid Göransson, fru Lisa Landergren, fru Märta Brydolf, fru Jenny Bergqvist-Hansson och fröken Aina Montell.

Statligt fredsarbete.

Den tyska nationalförsamlingen fick kort före sin upplösning ett synnerligen anmärkningsvärt förslag sig tillställt för behandling. Förslaget, som var framställt av Tyska sektionen av Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet, företrädd av bl. a. de inom den internationella kvinno-rörelsen kända kvinnorna Lida Gustava Heymann och dr Anita Augspurg, innebar upprättande av ett fredsministerium med samma ställning som andra ministerier och erforderlig finansiering av staten. Endast män och kvinnor med sedan årtal ådagalagd pacifistisk åskådning borde där, enligt förslagsställarnas mening, kunna vinna inträde.

Som fredsministeriets uppgifter angavs:

1. Genom förmedling av Nationernas förbund bör ministeriet verka för att i alla anslutna stater fredsministerier inrättas.

2. Kraftigt befordrande av alla lag-enliga åtgärder av ekonomisk, politisk och pedagogisk art, som åsyfta att ersätta den nu härskande mellanstatliga anarkien och rådande missförstånd i samlivet mellan folken med ordnade rättsförhållanden och samförstånd.

3. Uppbyggande av undervisningsplaner för alla skolor på grundvalen av mellanstatligt samförstånd.

4. Ett sådant utbredande av känne-domen om möjligheten av mellanstatligt samförstånd, att kunskapen härom in-tränger även i de minsta byar. För detta mål böra kyrkorna ställas till förfogande.

5. Avskaffande av spionsystemet bör eftersträvas.

6. Ett nedbrytande av lögnaktig press-verksamhet.

Tanken att upprätta ett fredsministerium i länder, där krigsministerier äro en bestående institution, kan synas som en anomali. Men är icke snart sagt allt som sker inom våra samhällen en kompromiss mellan stridiga riktningar? Är icke vår politiska standard syntesen av vitt skilda åskådningar? En enhetlig stat, vars samtliga organ kunna med logisk ordningsföljd inordnas som länkar-na i en kedja, existerar ej. Dessa yttersta tider ha till fullo bevisat huru, även i stater med en skenbart ypperligt genomförd organisation, exempelvis civila och militära myndigheter motarbeta varandra. Under sådana förhållanden torde det vara fullt rationellt, en akt så att säga av proportionell rättvisa, att giva även fredsarbetet, fredsviljan, sitt ministerium, sitt officiella organ, likvärdigt med krigsviljans. Vår generation har,

som aldrig någon föregående, fått erfara de praktiska konsekvenserna av att tron på kriget som ett oundvikligt ont — eller rent av ett oundvikligt gott — varit en officiellt stadfästad dogm, som fått sätta sin prägel på nationernas samliv. Nu har dogmens herravälde över människornas sinnen börjat vackla och man griper efter den förhånade pacifistiska åskådningen, några med tvekan och tvivel, andra med trosviss entusiasm, alla

dock med erkännande av att denna åskådning bär i sig vår kulturs enda frälsningsmöjlighet.

Det tyska förslaget om ett fredsministerium är ett intressant försök att giva rangplats och statsligt stöd åt arbetet för samförstånd mellan folken, åt de strävanden, om vars betydelse för utvecklingen icke längre något tvivel kan råda.

ANNA KLEMAN.

Notiser från bokvärlden.

Ett diktaröde. En roman om P. B. Shelley av *Anna Maria Roos*. P. A. Norstedt & Söners förlag.

"Historiens omdöme i diktens form" — så brukar ju legenden definieras, och den definitionen passar ock för den historiska romanen, som ju egentligen är samma art i modern gestalt. Legendan förblir, vare sig den diktar till mirakler eller kärleksöden, alltid en omstridd konstart. Vore den än så betagande eller karaktärsfylld, skönjes den av många som idel "lögende". Helt naturligt för övrigt. Ty den folkliga formen till trots, har den sina "rätta läsare" egentligen endast inom det fåtal, som så grundligt känna till allt faktiskt, som forskning i ämnet tagit fram, och dessutom så väl förstå huvudpersonen, att de kunna bedöma huruvida det tilldiktade och utslutna låter oss få bästa möjliga perspektiv på den psykologiska verkligheten eller — för att citera Shelley — "bara representerar det belopp av okunnighet snillen ha att kämpa med" — även efter sin död. Ingen konstart torde i själva verket vara svårare och ömtåligare att behärska. Och man blir därför till en viss grad på sin vakt, varhållst den möter en.

Men när en författare som Anna Ma-

ria Roos, med på en gång gedigen vederhäftighet och finkänslig intuition, vågar försöket, tänker man, att hon är en av de alltför få, som kunna ha utsikt att lyckas. Man bara önskar bakom sig många års Shelleyforskning, innan man läser "Ett diktaröde". Och kanske är det förmåtet att dessförutan rikta allmänhetens uppmärksamhet på denna bok, som ger välbehövt tillskott till vår knappa Shelleylitteratur, vilken (med undantag av Harald Svanbergs Percy Bysshe Shelley, Ljus' förlag) näppeligen torde rikta sig till en större allmänhet.

För Shelleys barndoms- och ungdomstid ge Mac Carthys och andras arbeten en solid faktisk bakgrund. Tillediktning och sovring synes för denna period i A. M. Roos' bok motsvara de högsta förväntningar. Författarinnan åstadkommer en effekt av verklighet och samtidighet, som gör den unge Shelley oemotståndligt betagande i sin oskuldsfullt stridbara ovärldslighet. Mindre verklighetstrygg blir man längre fram, alldeles särskilt inför "Constantias" dominerande betydelse i "Ett diktaröde". Man blir det av rent psykologiska grunder, långt innan man återerinnrat sig de förmodanden och mystifikationerna, som i de

stora biografierna över Shelley i detta fall få tråda i stället för relaterade fakta.

Mig förefaller det som om luckan kunde täckas på ett annat sätt, även om detta ej skulle helt utesluta en sådan tolkning som författarinnans. Ty det är ej blott Epipsychidions diktare, som med Platons Diotima från de enskilda sköna väsen, vid vilka kärleken först hängde fast, slutligen hängiver sig åt själva skönhetsens idé, från det "mångfärgade", som förvillar, till "the white radiance of Eternity" (Julian and Maddalo). Det är hela Percy Bysshe Shelleys väsensart, som nämner kärlek det som förbinder människan vid "allt som är", en kärlek, som "the eclipsing Curse of birth can quench not", den kärlek som "brinner klar eller svag, allt eftersom vi mäktas avspegla den eld, varefter vi alla törsta". Där är en religiös ton över Shelleys kärleksbegrepp — av religionspsykologiska skäl skulle jag vara böjd att tro, att han ej blott samstämmer med Platons Diotima, utan även upplevat någon själens händelse i släkt med hennes. Ty vare sig han talar om "Nature's inmost shrine", "the lidless eye of Heaven" eller om "den själiska skönheten" överhuvud, står han alltid ovanom det enskilda och jordiska och ser det liksom från en annan planet. Han hatar inte och brottas inte, denne finkänslighetens heros. Han flyktar från världen, inte till öknarria, men in i den inre musik, som han hör ur allt och som ingen kan höra så, utom den som handgripligen, om jag så får säga, tagits i personlig besittning av "det skönas idé". "Where is the love, beauty and truth we seek, but in our minds?"

Åt själva detta själstillstånd har Anna Maria Roos mångenstädes givit uttryck, ej minst genom sin välkomna och sköna tolkning av "To a skylark", en av de svåröversättligaste dikter, som finnas. Bland övriga tolkningar skulle jag särskilt vilja framhålla "Ett ord har för mycket man nött". Dessa överflyttnin-

gar borga alla för djup förståelse av Shelley — hur det nu sedan må vara med Constantia-momentet.

I den mån jag kunnat följa författarinnans biografiska material, synes det mig ända in i det dialogiska och anekdotiska ha blivit utnyttjat, på ett sätt som å ena sidan icke förändrat repliken, å andra sidan ryckt in den i en helhet, som för läsaren höjt dess värde som åskådligt förnummen personlighetsutstrålning. Och även om jag skulle vilja förlägga den psykologiska tyngdpunkten bakom det specialerotiska, som jag icke kan vare sig förneka eller bejaka, så har jag dock haft förnimmelsen av att ha fått träffa Percy Bysshe Shelley genom denna bok, alldeles särskilt genom skildringarna av hans ungdomstid och genom de efterlängtade tolkningarna av hans lyrik, som författarinnan skänkt sitt modersmål.

EMILIA FOGELKLOU.

Kvarteret Oron. En Stockholms-historia av *Elin Wägner*. Albert Bonniers förlag.

Om det ur anbefallningssynpunkt vore viktigt att ta hand om Elin Wägners böcker när de komma ur tryckpressen, vore det en ledsam omständighet att Hertha innan uppehållet för sommaren icke haft tillfälle att pretera ett omnämnande. "Kvarteret Orons" tragiskt aktuella konflikt och gripande kristidsinblickar, serverade med typiskt Elin Wägnerskt pikanteri, äro i speciell grad ägnade att krydda en sorglös semestervilas sommandagar. "On the safe side" av en behaglig tillvaro, med korttransoneringens upphällning vinkande inom räckhåll, fanns särskilda förutsättningar att anamma denna bok med förhöjt nöje. Sådan är motsatslagen!

Någon oro över att inte ha medverkat till att detta skett i stor utsträckning känner jag emellertid icke. Elin Wägners böcker hitta nog sin publik. Säker-

ligen har denna Stockholmshistoria litet överallt fått följa med det i övrigt nödiga resgepäck, och rekommendation är överflödig.

Som tidsdokument blir denna lilla ögonblicksbild en gång ovärderlig. Dess glimpsykologiska belysning av otroliga förhållanden kan ge framtida historie- och kulturskildrare en inblick i krigstidens underbara dagsmoral och nyskapade uppfattningar, som troligen inte med samma lätthet vinnes genom än aldrig så systematiskt gjorda direkta anteckningar över existerande förhållanden under de gångna kris- och jobbaråren. Men sådant är av gammalt denna författarinns sed. Medan hennes penna och spelande fyndighet leker med den innevarande dagen och dess allra som vanligaste människor skapar hon en bit oumbärlig tidshistoria.

Men får jag be om en utvidgning av de självförsörjandes porträttgalleri! Bland alla dessa på existensminimums gräns, i trampkvarnens oundkomliga rundgång dag från dag, år från år, finns ännu en sort än den förf. tecknar. Mitt i den levernets tröstlösa torftighet, som för visso är tusen och åter tusen självförsörjande bildade kvinnors lott, finns en "hoppets adel", som trots vidriga förhållanden lever sitt liv annorlunda starkt än de kvinnor, som Elin Wägner tecknar. Denna måste komma med för att

fullborda tavlan, och ingalunda skulle därigenom den bild försvagas, som förf. i verklig medkänsla för de självförsörjande kvinnorna ger av de miserabla och ovärdiga förhållanden som bejudas dem.

E. K—N.

Insända böcker.

Segerbrandska bokförlaget: **Hörsägnen om den gode Guden** av *Rainer Maria Rilke*. Övers. av Anna Troili Petersson. — **Berlin, London, Paris och franska fronten 1918** av *Poul Bjerre*.

P. A. Norstedt & Söner: **Ett diktåröde**. En roman om P. B. Shelley av *Anna Maria Roos*. **Colas Breugnon** av *Romain Rolland*. Övers. av *Louise Åkerman*.

J. A. Lindblads förlag: **Kvinnorna och Sverges hem** av *J. A. Lundell* och *Ida Norrby*.

Svenska Andelsförlaget: **Jordbrukarehemmets kokbok** av *Jenny Bergqvist-Hansson*.

Tidens förlag: **Mötesförhandlingar och deras förande**. Kort handledning för ordföranden, sekreteraren och debattören av *Per Edvin Sköld*.

Albert Bonnier: **Kvarteret Oron**. En Stockholmshistoria av *Elin Wägner*.

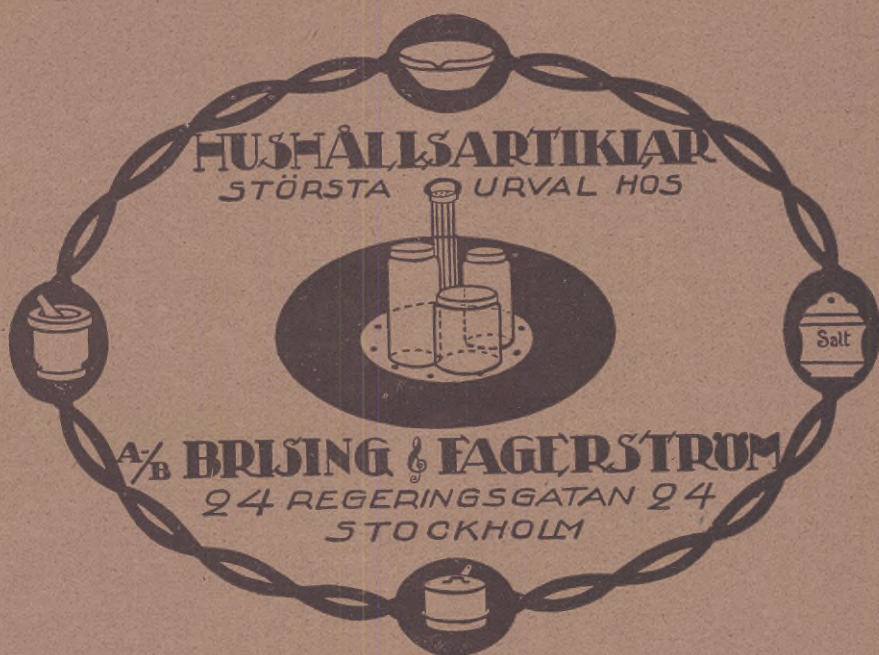
Evang. Fosterlandsstiftelsens Förlagsexpedition: **I Sibirien för trettio år sedan**. Reseminnen av *Henrik Wrede*. **Ur fångarnas värld**. Skildringar av *T. E. Morén*. **Elisabeth Fry**. Ett hundraårsminne av *Chr. A. Bugge*. **Sann trohet** av *Elly A—n*. **Korsets Evangelium**. Predikningar av *Gustav Höijer*. **Några blad ur protestantismens historia** av *D. Alcock*. Övers. av *Annie Anderberg*. **Den heliga historien** berättad för de små av *Signe Bergsten*.

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnörörelsen, utgiven av **Fredrika-Bremer-Förbundet**.

Redaktör: *Ellen Kleman*.

Förbundsmedlemmar erhålla tidskriften till ett pris av kr. 4: 50, varvid prenumeration sker direkt genom **Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 48 Klarabergsgatan, Stockholm**. **Icke-förbundsmedlemmar** prenumerera å **närmaste postanstalt** eller i **bokhandel**. Pris för postupplaga: $\frac{1}{1}$ år kr. 6:—; $\frac{1}{2}$ år kr. 3: 25; $\frac{1}{4}$ år kr. 1: 75. Lösnummer 45 öre. **Redaktion och expedition: 48 Klarabergsgatan II, Stockholm**. Redaktionstid: **tisdagar och fredagar kl. 1—3**. Allm. T. 48 50, Riks 27 62. Expeditionen: **kl. 11—4 varje söckendag**. Allm. T. 48 16, Riks 27 62.

För kapitalister, särskilt fruntimmer, har det länge varit ett önskemål att kunna överlämna vården av sina värdepapper och skötseln av sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet av det anförtrodda uppdraget, ävensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatavdelning

(Kungsträdgårdsgatan 8. Expeditionstid $\frac{1}{2}$ 10-3)

som under garanti av **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning av enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatavdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatavdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenter influtna medel. Vidare efterser Notariatavdelningen utlottningar av obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blivit utlottad, samt lämnar förslag till ny placering av det ledigblivna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatavdelningen, underrättar Notariatavdelningen gäldenären därom att räntorna å inteckningarna skola till avdelningen inbetalas, varefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatavdelningen att inteckningarna bliva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos avdelningen deponerad inteckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsavgift: 1 kr. för år per 1,000 kr. av depositionens värde, dock ej under 4 kr.

INNEHÅLL.

I slutna led.

Krigets facit. *Av Elin Wägner.*

Hedwig Dohm — Anna Shaw. *Av Ellen Kleman.*

Kringblick.

Kvinnlig överlärare till sist.

Riksförbundet för Sverges husmödrar.

Slutligt fredsarbete. *Av Anna Kleman.*

Notiser från bokvärlden.

Permanent utställning av färdiga och påbörjade arbeten samt material. Råd vid inredning av våningar m. m.

Undervisning

I italiensk spets- och annan konstsöm.
Ständigt på lager därfill hörande material.

Svensk, fransk och böhmisk spetstråd ständigt på lager.

A.-B. NORDISKA KOMPANIET, Textilavdelningen.

THYRA GRAFSTRÖM S. STOCKHOLM

En populärvetenskaplig tidskrift av högsta rang!

VETENSKAPEN och LIVET

"En utmärkt tidskrift". (N. D. A.)

"En trevlig populärvetenskaplig tidskrift." (D. N.)

Årg. 1919. 6 häft à 2:25.

"En bra populärvetenskaplig tidskrift." (G. M. P.)

"Ett innehållsrikt vetenskapligt magasin." (A. B.)

HUGO GEBERS FÖRLAG.